

SANT FELIU I LA VALL D'ARO INÈDITS

CINC FOTÒGRAFS PER EMMARCAR
(1888-1947)

Gerard Bussot i Liñón
.....

SANT FELIU I LA VALL D'ARO INÈDITS

CINC FOTÒGRAFS PER EMMARCAR
(1888-1947)

 efadós®

SANT FELIU DE
 Grixols
Empordà - Costa Brava

 Ajuntament de
Santa Cristina d'Aro

 Ajuntament de
Castell d'Aro, Platja d'Aro i S'Agaró

SANT FELIU
I LA VALL D'ARO
INÈDITS

Primera edició: gener del 2026

© dels textos, Gerard Bussot i Liñón
© del pròleg, Àngel Jiménez i Navarro
© de les fotografies, diversos autors
© d'aquesta edició, Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS
Carrer d'Edison, 3 · Nau A
Pol. ind. Les Torrenteres
08754 El Papiol (Barcelona)
Telèfon 936 731 212
efados@efados.cat
www.efados.cat

Direcció, coordinació i disseny:
Editorial Efadós

Col·laboració:
Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols
Ajuntament de Santa Cristina d'Aro
Ajuntament de Castell d'Aro, Platja d'Aro i s'Agaró

Assessorament lingüístic:
M. Neus Doncel

Per a l'Helena i la Júlia, les meves netes.
Perquè algun dia puguin gaudir d'aquestes
meravelloses imatges.

Fotografia de la portada: Joan Sabater i Casanovas

Fotografia de la portadella: Un tren travessa el nou
pont del Ridaura (Autor: Josep Geli i Forest, 1914).

Fons fotogràfics:
Isabella Rap-Bender.
Família Geli i Fernández-Peñaflor.
Jordi Riera i Romaní.
Salvador Sabater i Mallol.

ISBN: 979-13-87658-45-8
Dipòsit legal: B-24107-2025
Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transfor-
mació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels
seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotoco-
piar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO
(Centre Espanyol de Drets Reprogràfics). www.cedro.org.

ÍNDEX
.....

Pròleg.....	7
Introducció	9
JOSEP BATET i CAMPS (1864-1930)	11
CARL AUGUST BENDER (1884-1979)	35
JOSEP GELI i FOREST (1890-1988)	75
FÈLIX ROMANÍ i CAROL (1901-1970)	111
JOAN SABATER i CASANOVAS (1880-1962)	139

PRÒLEG

UNA EINA DE QUALITAT PER A LA COMPRENSIÓ HISTÒRICA

ÀNGEL JIMÉNEZ I NAVARRO.

Historiador i exdirector de l'Arxiu
i Museu Municipal de Sant Feliu de Guíxols

Darrerament, la recuperació de la memòria paisatgista i històrica a través de la fotografia és un fet d'actualitat. I, en aquest sentit, de fotografia antiga, se n'ha publicada molta. El llibre que teniu a les mans, doncs, s'afegeix a aquest llarg engranatge de publicacions diverses amb imatges sempre valuoses. L'experiència de Gerard Bussot, dipositari del fons i redactor del llibre, obtinguda amb ofici i passió en trepitjar els indrets d'aquesta ribera i estudiar la humanitat que els habita, hi aporta alta qualitat. Perquè, com deien els vells excursionistes, només es pot estimar allò que es coneix amb profunditat: «Estimar el nostre paisatge és una garantia de captació de certs aspectes de la realitat que només es revelen als que són capaços de mirar estimant» (Fèlix Martí). Realment. No cal dir que, des d'aquesta perspectiva, el llibre resultarà necessàriament amable i fascinant, perquè s'hi troba l'esperit –estimació i coneixement– que animava els autors del fons gràfic inèdit, editat en part, en aquestes pàgines.

Parlem, doncs, d'un llibre de fotografies excel·lents, de records del passat –un tast exquisit ple de detallisme i subtileza–, que ens obre a fer una experiència nova, captivats pel material inèdit d'autoria diversa i pel seu recopilador, capaç d'interpretar el fràgil material que se li ha confiat amb exhaustiu rigor. Els comentaris de Gerard Bussot ens mostren l'entorn natural i històric de l'època en què se situen les imatges, del tombant del segle XIX al segle XX, i el valor de les petites coses, meravelloses, de la vida quotidiana. Com que la percepció de les imatges és totalment subjectiva, tant per part dels fotògrafs que expliquen la història des de la seva mirada com de l'autor que n'ha fet la tria i les anotacions i per part del lector que fullegi el llibre, seria molt interessant que –observant-ne el canvi de perspectiva– establíssim un diàleg a tres bandes, un intercanvi d'impressions sobre el temps captat per la fotografia: les imatges familiars o la transformació del territori, la natura, el mar i la seva gent. Els pobles de Sant Feliu, de la vall d'Aro i els de més enllà podem estar contents, perquè disposem d'una extraordinària eina al servei de la comprensió històrica heretada.

Les tres filles de Carl Bender, Lore, Guni i Gabi, amb el jove Müller al moll (Autor: Carl Bender, 1929).

INTRODUCCIÓ

UNA MIRADA FOTOGRÀFICA FRESCA I DIFERENT DELS NOSTRES ENTORNS

Aquest llibre de fotografies que surt a la llum és tot un esdeveniment per als pobles de la vall (Sant Feliu de Guíxols, Santa Cristina d'Aro i Castell d'Aro, Platja d'Aro i s'Agaró). I ho és, perquè per primera vegada reuneix un material inèdit de cinc fotògrafs *amateurs* –un parell d'ells, gairebé semiprofessionals– que van anar documentant amb les imatges familiars o comercials la transformació d'un territori agermanat per la natura, el mar i la seva gent. Sens dubte, un valuós testimoni gràfic que calia preservar i publicar alhora, molt allunyat de les clàssiques edicions de postals i retrats d'aquella època a què estem acostumats. Els seus autors, els comerciants surotapers Josep Batet i Carl Bender, i l'industrial xocolater Joan Sabater, a més dels joves entusiastes de la fotografia Josep Geli i Fèlix Romaní, van anar retratant diversos aspectes de la seva vida quotidiana, de la família o dels amics, com també indrets i actes celebrats a la nostra ciutat i

pobles veïns de la vall. Sense voler –o tal vegada volent-ho–, ens van deixar imprès en nombroses plaques de vidre, fotografies estereoscòpiques i paper fotogràfic, una visió molt personal dels seus retrats. I és que aquests fotògrafs *amateurs* feien protagonistes d'aquelles singulars imatges persones properes a ells, deixant alhora una empremta gràfica molt precisa de l'entorn, el paisatge o l'arquitectura. Sortosament, tot aquest material fotogràfic ha estat preservat durant generacions pels seus descendents; per això cal agrair-los la seva predisposició per poder publicar-lo. Amb tot, no ha estat gens fàcil reunir i gestionar els seus llegats. De fet, s'hi han dedicat molts anys de recerca i de contactes. El primer lliurament de la col·lecció fotogràfica se situa l'any 2001 (Batet), seguit del 2003 i el 2023 (Romaní), el 2004 (Bender) –portada expressament d'Alemanya per Gunhilde («Guni») Bender, una de les tres filles de l'autor, que aleshores tenia 89 anys–, el 2005 i el 2023 (Geli), i el 2023 (Sabater). Per tot això, és un plaer convidar-vos a gaudir d'aquestes atractives imatges.

Nois a la roca de l'Escletxa, penyal contigu als de Santa Rosaria i Sang i Fetge (Autor: Joan Sabater i Casanovas, 1925).

CAPÍTOL 1

JOSEP BATET I CAMPS (1864-1930)

La seva activitat empresarial en el camp de la indústria surera no el va privar de poder captar amb la seva màquina fotogràfica diversos aspectes de l'activitat del poble, com també els bells paisatges que envolten la vall.

Industrial surer i president de la Cambra de Comerç, Indústria i Navegació de Sant Feliu de Guíxols entre el 1911 i el 1918. Descendent d'una antiga nissaga d'industrials surotapers molt reconeguts a la nostra ciutat i província, va ser un home d'una gran visió comercial que es va incorporar a la direcció de l'empresa del seu pare, Josep Batet i Granés, l'any 1887. A la dècada dels noranta seria l'encarregat d'obrir nous mercats comercials per a l'empresa familiar, establint delegacions a Reims (França) i Mainz (Alemanya). Així, sota la nova denominació de José Batet é Hijos, arribaria a exportar prop de 150 milions de taps l'any als mercats europeus i del nord d'Amèrica. Aquesta empresa especialitzada en la fabricació de taps de xampany de primera qualitat i d'aglomerat amb disc de suro natural va rebre diversos premis a les exposicions de Barcelona (1888), Anvers (1894) i Amsterdam (1895), entre d'altres. Nomenat Comendador de la Orden de Isabel la Católica,

una distinció de caràcter nacional que es lliurava a alguns industrials per la seva brillant trajectòria comercial, va ser també diputat provincial pel districte de la Bisbal d'Empordà (1903) i president local de la Creu Roja (1907) i de la Unión Nacional Corchera (1909-21). Esposat amb Rosa Vidal i Vicens, natural de Castell d'Aro (1889), sis anys després van passar a residir a la casa que es van fer construir al passeig dels Guíxols, fent cantonada amb la carretera nova de Palamós (1895). D'aquesta unió matrimonial en van néixer tres fills: Josep (1890), nascut amb greus deficiències psíquiques, Rosa (1891) i Francesc (1902). Persona d'una gran convicció empresarial, va seguir al peu de la lletra la filosofia iniciada pels seus avantpassats, l'avi Benet Batet i Basart (fabricant de taps pel seu compte a partir de l'any 1825) i el seu pare, que la va continuar d'ençà del 1840: reinvertir una part important dels beneficis industrials en l'empresa familiar i, alhora, proveir-se dels millors avenços tècnics en maquinària per a la indústria surera.

Casa de l'hisendat Josep Batet al passeig dels Guíxols (c. 1908-11).

Com a president de la Cambra de Comerç, i en uns temps de forta dificultat econòmica i social, va haver d'afrontar l'esclat de la Primera Guerra Mundial (1914-18). La seva incidència va repercutir negativament sobre la indústria del suro, cosa que va provocar la reducció dràstica de la jornada laboral o l'acomiadament de molts dels seus treballadors. A causa de les connotacions polítiques i econòmiques d'aquella confrontació, la societat civil es va dividir políticament cap a un bàndol o l'altre. La classe obrera va assenyalar diversos industrials de tenir simpaties vers Alemanya, titllant-los de germanòfils, mentre que l'obrer s'identificava amb els països que defensaven, segons ells, uns ideals més propers als seus interessos. Josep Batet va promoure, juntament amb l'alcalde Narcís Duran i les autoritats governatives de Girona i Barcelona, la implantació de sucursals a Sant Feliu i a l'àmbit de les poblacions integrades per la Cambra de Comerç per tal de constituir, amb l'entitat Crédito y Docks de Barcelona, un moll central de mercaderies (1914). La dificultat, però, de ges-

L'hisendat Josep Batet i Camps en una fotografia de l'any 1895. Com a industrial surotaper va continuar l'empresa engegada pel seu avi Benet el 1825. El seu llegat comercial el va haver de continuar la seva filla Rosita –sota la gerència del seu cosí Arseni Menció i Batet–, a causa de la incapacitat psíquica del seu germà gran, Josep, i l'estil de vida poc recomanable del germà petit, Francesc.

tionar-ho amb una Europa en peu de guerra va frustrar l'intent d'apaivagar els greus revessos econòmics que patien els industrials locals. Tanmateix, amb la Comissió d'Auxilis local, va promoure la Cuina Econòmica i menjadors socials per pal·liar les mancances alimentàries que patien moltes famílies per falta de recursos monetaris. La Casa Batet patiria, com tantes altres empreses sureres, les dificultats de no poder exportar a l'estranger per falta de demanda. Acabada la guerra, Batet incentivaria entre els industrials surotapers de la població la mecanització de la indústria per tal de sortir de la crisi i afrontar els nous reptes comercials amb prou garanties i competitivitat. A la seva mort, es va fer càrrec de l'empresa la seva filla Rosita, sota la gerència del seu cosí Arseni Menció. La casa comercial José Batet é Hijos va ser activa fins als anys seixanta del segle xx.

L'activitat fotogràfica

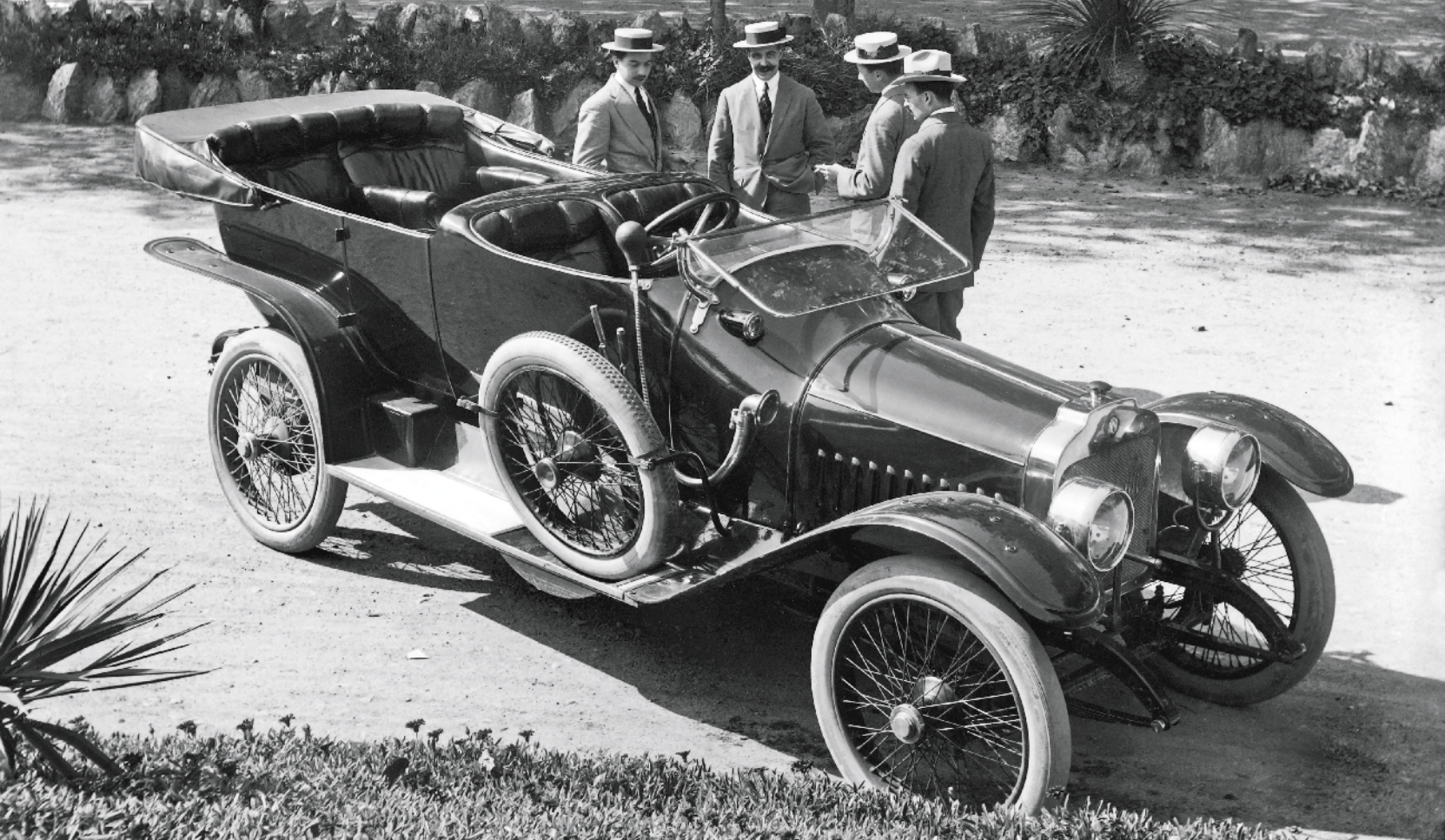
Descobrir l'afició fotogràfica d'aquest industrial va ser tota una sorpresa. És evident que, a part dels fotògrafs professionals que hi havia a Sant Feliu, només la gent benestant o algun aficionat a la fotografia podien disposar de càmeres fotogràfiques. Amb tot, hi ha la possibilitat que aquesta afició i autoria de les imatges fos compartida amb el seu gendre, el metge gironí Miquel Sánchez i Llistosella. Sens dubte, el catàleg de fotografies de Josep Batet és d'una gran transcendència, atès que fa una mirada inèdita sobre la ciutat i el seu paisatge, en concret, les vistes panoràmiques superposades i captades des de diversos punts elevats a semblança de les actuals imatges immersives o esfèriques de 360 graus, que permeten experimentar espais reals des de tots els angles.

Plaça del Monestir i pont del Piló

Fotografia realitzada d'esquena a l'entrada de l'església parroquial amb l'espai que dona a l'actual plaça del Monestir, amb gent transitant a peu. Al fons, a l'esquerra, el pont de pedra dit «del Piló», bastit el 1586, que travessava la riera del Monestir i donava accés a l'inici dels carrers de la Notaria i de la Volta. Al davant, les cases amb finestres i balcó sobre el curs de les seves aigües; i, més a la dreta, el pont afrontant amb el carrer Estret, anomenat «d'Heriz», perquè l'havia

fet construir l'any 1885 el benefactor guixolenc Enric Heriz, en nom propi i dels seus germans, a la memòria de la seva mare, Antònia Campaneria d'Heriz. La paret de la façana de l'edifici que hi ha a la dreta de la imatge és l'antiga casa que feia cantonada amb el carrer de la Riera (avui avinguda de Juli Garreta, on hi ha l'Hostal Zurich) i el carrer del Monestir. Aquest tram urbà, des d'aquesta curiosa perspectiva, ha estat un dels espais menys fotografiats d'aquella època.

La modernitat i la distinció sobre rodes

El gendre de Josep Batet, el doctor Miquel Sánchez i Llistosella (al costat, a dalt, el segon de l'esquerra), contempla el seu flamant cotxe NSU, de l'empresa automobilística alemanya Motorenwerke AG (c. 1914). Es tractava d'un vehicle del tipus 8/24 PS Sport Advanced, de quatre cilindres, 1.232 cc i 15 HP. Aquest vehicle havia sortit al mercat per un valor d'uns 4.200 marcs alemanys. Tant Batet com el doctor Sánchez serien uns apassionats dels cotxes. A la dècada dels trenta, la família arribaria a tenir un espectacular Rolls-Royce Phantom II transitant per Sant Feliu.

Una indústria surera modernitzada

Dues imatges de l'interior de la fàbrica Batet, situada entre la carretera de Palamós i el carrer dels Guíxols (c. 1912). A la fotografia de l'esquerra, a baix, Josep Batet (primer de l'esquerra) amb el seu gendre Miquel Sánchez i Llistosella al costat, comprova el funcionament d'una nova màquina de taps. A la imatge superior, una secció de triadores femenines treballa amb la maquinària nova incorporada per l'empresa. Aquest industrial va ser l'impulsor de la modernització de la indústria surera a la nostra ciutat per millorar el seu rendiment comercial.